

Ochrana osobnostných práv autorov v Československu v prvej polovici 20. storočia¹

Igor Hron

Úvod

Téma nielen autorského práva, ale aj ochrany osobnostných práv autorov na prelome 19. a 20. storočia predstavovala v európskom kontexte, už celkom stabilný problém, s ktorým sa pasovala nielen prax, ale aj právna veda. Z týchto podnetov tak nie je úplne prekvapivé, že ich odzrkadlenie môžeme sledovať aj v legislatívnych snahách jednotlivých štátov. Výnimkou nie je ani Československá republika, ktorá svoj vlastný autorský zákon prijala v roku 1926. Pred obdobím účinnosti tohto predpisu môžeme hovoriť o typickom právnom dualizme, v rámci ktorého pre túto právnu oblasť na území Čiech, Moravy a Sliezska platil rakúsky zákon z 26. decembra 1895 a na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi uhorský zákonný článok XVI/1884 o autorskom práve.

Tieto predpisy vymedzujú aj oblasť skúmania na ktorú sa zameriava článok, konkrétne na rakúsky zákon z roku 1895 a československý zákon z roku 1926. Takto zúžený výskum má viacero dôvodov. V prvom rade, rakúsky zákon z roku 1895 vyvolal relatívne širokú a bohatú diskusiu úzko súvisiacu s uchopením osobnostných práv. Ďalším faktorom sú inšpiračné zdroje československého predpisu, ktorého korene smerujú z veľkej časti k rakúskemu zákonu. Napokon, ako bude rozobrané nižšie, tak rakúsky autorský zákon, ako aj uhorský zákonný článok si kládli za spoločnú inšpiráciu nemeckú právnu úpravu.

Cieľom článku je v tomto kontexte analýza jednotlivých prejavov osobnostných práv autorov v rámci vymenovaných zákonov, ako aj právnej vedy.

Pre zjednodušenie výkladu článok využíva pojmov „autor“, „autorský“, využívaných aj doktrínou, ktoré odrážajú aj pozitívne právo, namiesto pojmov využívaných vtedajšími zákonmi:

Abstract

The paper analyses the approaches to the protection of moral rights (*droit moral*) at the legislative and the doctrinal level within Czechoslovakia in the first half of the 20th century.

A specific attention is given to the Copyright Acts adopted in 1895 and 1926. In the first part, the paper takes into account the historical and doctrinal background of Austrian legislation in force before the creation of Czechoslovakia and adoption of the Copyright Act of 1926. In this regard, the paper traces influence on the applicable law and evaluates the weak spots and gaps in the protection of authors. In the second part, the paper broadens the discussion by shedding light into drafting history of the Copyright Act of 1926 and discusses how the content of the rights had been shaped.

Keywords

Intellectual Property, Copyright, Author, Moral Rights, Czechoslovakia

Author

Mgr. Igor Hron, PhD.

Katedra právnych dejín a právnej komparatistiky
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická
fakulta

igor.hron@flaw.uniba.sk

Cite

HRON Igor. Ochrana osobnostných práv autorov v Československu v prvej polovici 20. storočia. In *Historia et Theoria Iuris*, 2023, roč. 15, č. 1, s. 13 – 29.

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou pre podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-18-0417.

„pôvodca“, „pôvodský“ či „pôvodcovský“,² z nem. „Urheber“. V špecifickom kontexte článok používa aj tieto pojmy (spravidla pri priamych citáciách).

VYMEDZENIE AUTORSKÉHO PRÁVA A TERMINOLÓGIA V PRÁVNEJ VEDE

Pred skúmaním konkrétnych prejavov osobnostných práv v zákonnej úprave je dôležité upriamiť pozornosť na ich doktrínálne poňatie. Dôvodov sa ponúka hneď viacero, no celkom zjavným z nich je azda zákonom cielené ponechanie definície autorského práva na doktrínu.³ Ďalším dôvodom, ako bude tiež objasnené nižšie, je pomerne atypická terminológia využívaná najmä v československej doktríne.

Úvodom je hneď nevyhnutné skonštatovať, že ani tunajšia právna veda nezaujala jednotné stanovisko k týmto otázkam a teda celkom neprekvapivo kopírovala vývoj autorského práva v iných jurisdikciách.⁴ Ilustratívnym dôkazom toho je napríklad tvrdenie autora jedného z významných komentárov k zákonu z roku 1895, že „spor o definíciu pôvodcovských práv nie je vo vede ani zďaleka vyriešený“.⁵

Hoci charakter autorských práv nemal jednoznačné riešenie, je tiež potrebné dodať, že to automaticky neznamenalo, že by právna veda zaostávala za ostatkom Európy. Práve naopak, vedomosť o rôznych konkurujúcich si prístupoch je celkom zreteľná v dobovej literatúre.⁶ Napríklad už spomenutý Altschul uvádza až pätnásť rôznych teoretických prístupov k vymedzeniu autorského práva,⁷ vrátane najdôležitejších smerov – teórie duševného vlastníctva, nehmotných statkov, ako aj osobnostných práv. Okrem nich však v jeho diele badať aj menej tradičné prístupy. Za príklad možno uviesť tzv. teóriu odmeny, ktorá podľa neho nachádza svoje vyjadrenie v motívoch Ríšskej rady.⁸ Tento teoretický prístup súhrnne klasifikuje autorské právo ako ochranu autorovho osobného výkonu, aby jeho duševná práca bola dostatočne ohodnotená.⁹ Pod výkonom sa pritom nemá rozumieť to, čo bolo dosiahnuté a odpracované – teda samotné dielo, ale tvorivý proces vyúsťujúci do diela.¹⁰ Koncept taktiež stojí na hypotéze, že štát je objednávateľom diela, ktoré objednáva u autora pre širokú verejnosť a zákon v tomto smere predstavuje akúsi zmluvu medzi štátom a autormi, prostredníctvom ktorej je garantované primerané odmenenie ich duševnej práce.¹¹ Myšlienky tejto teórie teda možno priradiť tak k majetkovým, ako aj osobnostným prístupom. Do akademického diškurzu priniesol Altschul aj vlastný teoretický model hodný osobitnej pozornosti z hľadiska jeho obsahu a konkrétnej argumentácie.

² Ku kritike týchto pojmov bližšie: STIEBER, Miroslav. Právnické názvosloví: Původský nebo původcovský? In *Právnik*, 1920, roč. 59, č. 6, s. 228-229.

³ Erläuternde Bemerkungen zu der Regierungsvorlage (Nr. 142 der Beilagen zu den stenographischen Protokollen des Herrenhauses, XI. Session), s. 22. [online]. Dostupné na internete: <<https://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=sph&datum=0011&page=2899&size=45>> [cit. 2022-11-01].

⁴ Pre kontinentálnu Európu s najväčším vplyvom hlavne Francúzsko a Nemecko – bližšie pozri BEITZ, Charles. The Moral Rights of Creators of Artistic and Literary Works. *Journal of Political Philosophy*. 2005, roč. 12, č. 3, s. 331.

⁵ ALTSCHUL, Jakob – ALTSCHUL, Gottlieb Ferdinand. *Erläuterungen zum österreichischen Urheberrechtsgesetz vom 26. Dezember 1895. Mit einer neuen Theorie des Urheberrechts*. Wien: Manzsche k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1904, s. 4.

⁶ Príkladom môže byť rozsiahle spracovanie teoretických smerov, najmä nemeckých v troch častiach *Právnik*. Bližšie pozri KADLEC, Karel. Pojem a obsah práva autorského. In *Právnik*, 1891, roč. 30, s. 477-487, 513-521, 549-558.

⁷ Napríklad monopolná teória, teória zhodnocovania, teória privilégií, teória donútenia, teória vylúčenia, teória absolútnych, čisto majetkových práv, teória súkromných práv osobitného druhu, deliktuálna teória, kvázi deliktuálna teória, či statusová teória.

⁸ ALTSCHUL – ALTSCHUL, ref. 5, s. 10.

⁹ Tamže.

¹⁰ Tamže, s. 11.

¹¹ Tamže, s. 10.

Celkovo je možné konštatovať, že sa prikláňal vo svojich tézach skôr k osobnostným prístupom, keďže podľa jeho vlastných slov sa v dôsledku kladenia príliš veľkého dôrazu na majetkovú stránku veci zahatila správna cesta k cieľu vymedzenia týchto práv.¹²

Túto situáciu demonštruje napríklad na inštitúte manželstva, v rámci ktorého manželské majetkové právo nepochybne zohráva dôležitú úlohu, avšak to v žiadnom prípade neovplyvňuje samotnú podstatu manželstva.¹³ Podobná situácia platí aj pre autorské práva, a tak aj keď majetkovoprávne otázky ponecháme bokom, autorské právo stále zostáva také isté.¹⁴ Z hľadiska ich kategorizácie zastáva podobné stanovisko ako väčšinové prúdy a teda nepovažuje ho ani za vecné právo, ani záväzkové, ale absolútne osobné právo.¹⁵

Toto vymedzuje ako moc, ktorá sa nevzťahuje iba na obraz a predlohy v autorovej myšli, ale aj na vonkajšie podoby spoznatelné vo svete, ktoré tento predobraz komunikujú ostatným.¹⁶ Interpretujúc tieto premisy tak možno dospieť k záveru, že Altschul predpokladal, že istú mieru ochrany by mali diela požívať aj po následnom zverejnení. Podľa tohto nového prístupu je teda autorským právom výhradné oprávnenie autora starostlivosť o svoje duševné dielo.¹⁷

Spomedzi jednotlivých modalít starostlivosti poukazuje Altschul na najdôležitejšie, medzi ktoré radí to, či, kedy, ako a kde svoje dielo zverejní; či to chce urobiť pod svojim skutočným menom, alebo anonymne či pseudonymne; či chce vykonať zmeny, vylepšenia, či chce dielo stiahnuť z verejnosti pokiaľ je to možné a nebránia tomu zmluvné dojednania a pod.¹⁸ Práve medzi týmito možno vidieť veľkú väčšinu oprávnení zo súčasného pohľadu klasifikovaných ako osobnostných.

Z prostredia domácej vedy je nevyhnutné spomenúť hneď niekoľko mien a prístupov. K. Adámek vo svojom diele „*O právu autorském*“ kategorizuje autorské záujmy ako osobité (ako aj individuálne práva).¹⁹ Takáto systematizácia mala zdôrazňovať ich zvláštny druh, odlišný od vlastníckeho práva, ako aj iných vecných práv, záväzkov, od práva rodinného aj dedičského.

Dôležitosť otázky pre domácu právnu vedu tiež dokazuje aj skutočnosť, že bola diskutovaná na vôbec prvom zjazde českých (neskôr československých) právnikov, uskutočnenom v roku 1904. V rámci neho bola rozoberaná v prvej sekcii civilného práva otázka právnej ochrany *ideálnich zájmov autora diela literárneho a umleckého v právu rakouském*. Na tomto mieste je nevyhnutné poznamenať, že tieto výstupy, okrem ich významu pre neskoršie legislatívne snahy možno považovať za najvýznamnejší kolektívny prejav k reforme autorského práva, pričom boli publikované tak v časopise Bernskej únie *Le Droit d'Auteur*²⁰ ako aj v zbierke vydanej kanceláriou Bernskej únie.²¹

Problematike osobnostných práv sa na prvom zjazde venovali svojimi príspevkami K. Kadlec, J. Pospíšil, K. Herrmann-Otavský, a už spomínaný K. Adámek.²² Predmetom diskusií bola najmä aktuálnosť a vhodnosť úpravy rakúskeho zákona, ktorého viaceré časti aj vo vzťahu k osobnostným

¹² Tamže, s. 11.

¹³ Tamže.

¹⁴ Tamže.

¹⁵ Tamže, s. 12.

¹⁶ Tamže, s. 13.

¹⁷ Tamže.

¹⁸ Tamže.

¹⁹ ADÁMEK. Karel Václav. *O právu autorském dle zákona ze dne 26. prosince 1895 č. 197 ř. z.* Brno: Matica Moravská, 1898, s. 18.

²⁰ Bureau De L'Union Internationale Pour La Protection Des Œuvres Littéraires Et Artistiques, *Le Droit d'auteur*. 1905, roč. 18, č. 5, s. 66-67.

²¹ *Tableau des vœux émis par divers congrès et assemblées en vue du développement de la protection des œuvres littéraires et artistiques : deuxième série 1896-1907*. Berne: Bureau De L'Union Internationale Pour La Protection Des Œuvres Littéraires Et Artistiques, 1908, s. 45.

²² Výsledky rokování sjezdu. In *Publikace prvního vědeckého sjezdu českých právníků konaného v Praze ve dnech 21., 22. a 23. května 1904*. Praha: Nákladem sjezdu, 1904, s. B-1.

právam boli podrobené kritike. Za osobitnú pozornosť stojí tiež používanie pojmu *ideálne záujmy*, ktorý spomínajú autori používajú vo viacerých zmysloch.

Ich prístupy môžeme vo všeobecnosti kategorizovať do dvoch ucelenejších skupín. Prvou z nich, ktorú možno charakterizovať ako uchopenie osobnostných práv v širšom zmysle, reprezentujú K. Kadlec a J. Pospíšil. Prvý z menovaných osobitne vyjadril kritiku k pojmu ideálnych záujmov autora, pričom sa skôr odkláňa od jeho podstaty – poukazuje napríklad na fakt, že autorovi nie vždy musí ísť o skutočné ideály, ale aj iné účely, čoho dôkazom sú diela pornografickej literatúry.²³ Preto v tomto smere odporúča skôr pojem nehmotných, či nemajetkových záujmov autora. Zaujímavosťou je, že vo vzťahu k dielu rozoznáva Kadlec nielen záujmy autora, ale aj verejnosti (spoločnosti). Tieto ďalej rozčleňuje medzi jednostranné a obojstranné. Obojstrannými, pri ktorých je cieľ autora, ako aj verejnosti v zhode, sa má na mysli citové povznesenie, poučenie, pobavenie alebo iné pôsobenie na kultúrnu stránku.

Na druhej strane stoja jednostranné nehmotné záujmy autora, na ktorých síce verejnosť má aspoň nepriamy záujem, avšak týkajú sa výlučne osoby autora.²⁴ Konkrétne prejavy týchto záujmov možno badať v praktických príkladoch – či už hudobnej skladby a jej presnej interpretácie, s ktorou súvisí umelecká povest' a jej založenie či uchovanie, ale napríklad aj kvalitné prevedenie divadelného predstavenia, taktiež úzko súvisiace s umeleckou povest'ou autora.²⁵ Práve táto kategória má najbližšie k osobnostným právam autora, nakoľko medzi nich zaraďuje literárnu a umeleckú česť autora, jeho meno a taktiež aj slávu.²⁶ V každom prípade však tvrdil, že hoci tieto záujmy má autor po celý život, do momentu kým dielo nie je zverejnené sú omnoho intenzívnejšie.²⁷

Na rozdiel od Kadleca, J. Pospíšil preberá termín ideálnych záujmov bez širšej kritiky, a stavia ich do kontrastu s majetkovými právami. Aj pri tomto prístupe je značne citeľný zahraničný vplyv, osobitne J. Kohlera, ktorého Pospíšil aj priamo cituje, pričom v jeho ponímaní sú ideálnymi právami tie, ktoré nesúvisia s hmotným zužitkovaním diela.²⁸ Podľa Pospíšila teda tvoria ekvivalent k individuálnym právam v Kohlerovej teórii.²⁹ K tomuto tvrdeniu je však potrebné pristúpiť aj kriticky, nakoľko, ako bude objasnené, model rakúskeho zákona bol celkom zjavne postavený na jednotnosti autorského práva, preto sa môže javiť priklonenie ku Kohlerovej teórii ako zmätočné, keďže tá je postavená na myšlienke dualizmu.³⁰

Druhú skupinu náhľadov na osobnostné práva, ktoré sa dajú vo všeobecnosti vymedziť ako užšie koncepcie, reprezentuje najmä K. Herrmann-Otavský.³¹ Ten tvrdí, že psychologicky najbližší záujem autora sa prelína s vnútorným účelom diela pôsobiť na ľudského ducha a cit.³² Okrem internej

²³ KADLEC, Karel. O právní ochraně ideálních zájmů díla literárního a uměleckého v právu rakouském. In *Publikace prvního vědeckého sjezdu českých právníků konaného v Praze ve dnech 21., 22. a 23. května 1904*. Praha: Nákladem sjezdu, 1904, P-1, s. 3.

²⁴ Tamže, s. 3.

²⁵ Tamže, s. 13.

²⁶ Tamže, s. 3.

²⁷ Tamže, s. 6.

²⁸ POSPÍŠIL, Jaroslav. O právní ochraně ideálních zájmů autora díla literárního a uměleckého v právu rakouském. In *Publikace prvního vědeckého sjezdu českých právníků konaného v Praze ve dnech 21., 22. a 23. května 1904*. Praha: Nákladem sjezdu, 1904, P-2, s. 3.

²⁹ Tamže. Ku Kohlerovej teórii pozri tiež KOHLER, Josef. *Das Autorrecht, eine zivilistische Abhandlung, Zugleich ein Beitrag zur Lehre vom Eigentum, vom Miteigentum, vom Rechtsgeschäft und vom Individualität*. Jena: Verlag von Gustav Fischer, 1880, s. 2-3.

³⁰ KOHLER, ref. 29, s. 2-3.

³¹ Prvý rektor Karlovej Univerzity v Československej republike. Spolupodieľal sa na viacerých významných legislatívnych zmenách. Zároveň bol ad-hoc sudcom Stáleho dvora medzinárodnej spravodlivosti v Haagu. Bližšie k životu a dielu: Prof. Dr. Hermann-Otavský šedesátnikom. In *Všehrd*, 1926, roč. 7, č. 8, s. 247-248.

³² HERRMANN-OTAVSKÝ, Karel. O právní ochraně ideálních zájmů autora díla literárního a uměleckého v právu rakouském. In *Publikace prvního vědeckého sjezdu českých právníků konaného v Praze ve dnech 21., 22. a 23. května 1904*. Praha: Nákladem sjezdu, 1904, P-3, s. 1.

sféry taktiež môže autorova snaha smerovať k externým účelom, ktoré okrem majetkových, môžu mať aj nemajetkový charakter, napr. v podobe uznania jeho autorstva reprezentovaného literárnou, či umeleckou čťou.³³ Tieto záujmy nazýva Herrmann-Otavský ako individuálne a vo všetkých prípadoch, rovnako ako majetkové záujmy ich možno považovať za rýdzo sebecké v tom zmysle, že sa týkajú len autora samého. Naopak, za ideálne záujmy považuje tie, ktoré sa týkajú neosobného, altruistického, inak povedané ideálneho účelu diela, ktorý tkvie vo vzdelaní, zušľachtení a povznesení ducha – čo je v zhode aj s poslaním autora: prispieť ku kultúrnemu a mravnému pokroku.³⁴ Obe skupiny však zasadzuje do rámca spoločného, vyššie nadradeného pojmu nemajetkových (nehmotných, imateriálnych) práv.³⁵

Pri bližšom skúmaní sa môže vynoriť otázka, či má takéto špecifické delenie hlbší, iný než teoretický význam preukazujúci akademické kvality toho-ktorého právnik. Je nesporné, že v názoroch všetkých menovaných môžeme badať jednotu v tom, že osobnostné práva autorov subsumujú pod kategóriu nemajetkových, nehmotných práv. Rovnako sa tiež vo svojich príspevkoch zameriavajú na konkrétne prejavy osobnostných práv v rakúskom autorskom zákone z roku 1895. Avšak je na mieste pochybovať, či práve takéto oddelenie záujmov identifikovaných ako „egoistických“ na jednej strane, a záujmov ideálnych je aj prakticky realizovateľné. Z praktického pohľadu možno čiastočne súhlasiť s Herrmannom-Otavským, že v prípade ak chce autor určitým spôsobom pôsobiť na publikum, či verejnosť, chce ju vzdeliť, zušľachtiť, či povzniesť ducha, je nevyhnutné aby boli chránené jeho práva: určiť kedy je dielo zrelé naplniť takýto účel a súčasne byť verejné, alebo aby bolo verejnosti dostupné iba v zamýšľanej forme bez zmien. Na druhej strane je ťažko stanoviť hranicu iba takýmto spôsobom, pretože rovnako tak môže právo zverejniť dielo, právo na jeho integritu, ale taktiež aj právo byť označený za autora úzko súvisieť práve s umeleckou čťou autora – a teda jeho „egoistickými“ záujmami. Vzhľadom na to sa javí správnejším skôr zastrešujúci pojem nehmotných alebo nemateriálnych záujmov.

V súvislosti s týmto problémom sa tiež možno pýtať, prečo v československej doktríne prevažoval termín *ideálne záujmy*. Odpoveď na túto otázku je možné poskytnúť iba s istou dávkou pravdepodobnosti. Tak, ako už bolo spomenuté, tunajší právnici mali relatívne ucelený prehľad o zahraničnej spisbe. Aj z neskoršieho diela Herrmanna-Otavského sa dozvedáme o nie malej báze poznania zahraničnej doktríny. Ako jeden z mnohých príkladov sa dá uviesť jeho príspevok publikovaný k životnému jubileu Franza Kleina, v ktorom sa zaoberal francúzskym konceptom *droit moral*, ktorý uznáva za dôležitý problém moderného autorského práva v oblasti ochrany nemateriálnych záujmov.³⁶ Osobitne v rámci argumentácie spomína J. Andersa, ktorý mal zásadný vplyv aj na výslednú podobu autorského zákona z roku 1895.³⁷ To isté dielo bolo pritom citované už Kadlecom v roku 1891³⁸ a v roku 1892 v spise „*Provozovací právo k dílům dramatickým a hudebním*“. Voľba tejto témy nebola náhodnou, pretože toho času zastával funkciu tajomníka Národného

³³ Tamže.

³⁴ Tamže.

³⁵ Tamže. Rovnako aj HERRMANN-OTAVSKÝ, Karel. O přípustnosti a mezích exekuce autorsko-právní. In *Sborník věd právnických a státních*. 1910, roč. 10, č. 2-4, s. 380; HERRMANN-OTAVSKÝ, Karel. Zur Frage des „droit moral“ im literarischen und künstlerischen Urheberrechte. In *Festschrift für Franz Klein zum seinem 60. Geburtstage*, Wien: Manzische k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1914, s. 401.

³⁶ HERRMANN-OTAVSKÝ, Karel. Zur Frage des „droit moral“ im literarischen und künstlerischen Urheberrechte. In *Festschrift für Franz Klein zum seinem 60. Geburtstage*, Wien: Manzische k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1914, s. 399.

³⁷ Tamže, s. 401. V kontraste s týmto tvrdením, je ale zaujímavým pozorovanie, že prípravné materiály k zákonu pojem ideálnych záujmov nevyužívajú. Namiesto toho sa môžeme stretnúť s pojmom „*persönliche Interessen*“. K tomu bližšie ref. 66.

³⁸ KADLEC, ref. 6, s. 552.

divadla.³⁹ Kadlec sa vo svojom diele opieral najmä o francúzsku a nemeckú literatúru, vzhľadom na fakt, že v českej literatúre k tejto téme absentovali zmienky.⁴⁰

Gro myšlienok Kadleca sa dotýka uverejnenia diela, pričom tvrdí, že v okamihu, kedy dielo vyjde tlačou, alebo je vo všeobecnosti mechanicky rozmnožené, stáva sa majetkom „všetkých tried obyvateľstva“, a teda všade, nielen vo veľkomestských palácoch, ale aj v odľahlých dedinách plní svoje kultúrne poslanie. Z hľadiska koncepcie, už v tomto diele sleduje dva záujmy týkajúce sa autora, jedným z nich tzv. ideálne, duševné záujmy, medzi ktoré spadá literárna a umelecká povest.⁴¹

Práve pri sonde do Andersovho diela z roku 1881 sa môžeme stretnúť s pojmom ideálnych záujmov na viacerých miestach. Za prvé, tvrdí, že výtvary ľudského ducha nie sú len nosičmi majetkovej hodnoty; skôr musia, v súlade so svojou povahou, byť pokladané a oceňované za reprezentáciu ideálnych hodnôt. Táto ideálna vlastnosť, korešponduje s tým záujmom autora, ktorý nazývame duchovným, ideálnym alebo, pretože to je priamo spojené s osobou autora, aj osobným autorským záujmom.⁴² Za druhé, duševnou kvalitou vedy a umenia a ich ideálnym poslaním, ako aj intímny prepojením duševnej tvorby a jej autora je ideálny, osobný záujem autora daný sám osebe.⁴³ Z týchto základných východísk je pozorovateľná podobnosť, ako aj časová a geografická súvislosť medzi jednotlivými prístupmi.

Prínosom k pochopeniu uvedených koncepcii v československej doktríne sú tiež cudzojazyčné články a iné materiály Herrmanna-Otavského, predovšetkým v nemčine a francúzštine. Zo spomínaného článku venovaného Kleinovi písanom v nemčine, možno identifikovať jeho závery, že v zásade stotožňuje pojem *droit moral* s kategóriou nemajetkových práv, ako zastrešujúceho pojmu,⁴⁴ ktorý považoval za vecne širší ako nemecký pojem „*Persönlichkeitsrecht*“ alebo „*Individualrecht*“. Za tieto v súlade s vyššie uvedenými závermi považoval čisto osobné záujmy.⁴⁵ Na druhej strane, zaviedol pojem „*Idealinteressen*“. V takejto podobe ho v zahraničnej spisbe takmer vôbec nenachádzame, pričom jediná zmienka bez akéhokoľvek kontextu sa nachádza v Altschulovom komentári.⁴⁶ Inú, avšak už odlišnú zmienku môžeme nájsť v Gierkeho diele v súvislosti s definíciou nehmotných predmetov, za ktoré považuje „*ideálne obmedzené výňatky vonkajšieho sveta súce zákonnej úpravy*“.⁴⁷ Chaos v jednotnom používaní termínov je ale viditeľný vo francúzskych textoch, kde napríklad závery z prvého zjazdu českých právnikov nesú názov „*La quatrième résolution concernant la protection des intérêts moraux de l'auteur d'une oeuvre de littérature et d'art d'après le droit autrichien*“, a teda už samotný názov spomína „*droit moral*“ – širšiu kategóriu v porovnaní s ideálnymi záujmami.⁴⁸ Samotný text už potom spomína aj termín „*intérêts d'ordre idéal de l'auteur*“, avšak v rámci rozvedenia jednotlivých záverov týkajúcich sa ideálnych záujmov hovorí o „*intérêts moraux*“⁴⁹ teda celkom zjavne spôsobuje rozpory v načrtnutom systéme, keďže z uvedeného nie je zřejmý rozsah používaných pojmov.

³⁹ KADLEC, Karel. Provozovací právo k dílům dramatickým a hudebním. In *Rozpravy České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění v Praze*. 1892, roč. 1, č. 4, s. 587.

⁴⁰ Tamže.

⁴¹ Tamže, s. 593.

⁴² ANDERS, Josef. *Beiträge zur Lehre vom literarischen und artistischen Urheberrechte. Eine civilistische Studie mit besonderer Beziehung auf das deutsche und österreichische Recht*. Innsbruck: Wagner'schen Universitäts-Buchhandlung, 1881, s. 11.

⁴³ Tamže, s. 13-14.

⁴⁴ Opäť tiež spomína, ako bolo uvedené už vyššie, delenie na čisto osobné (*rein persönlicher*) a ideálne záujmy v užšom zmysle (*Idealinteressen im engeren Sinne*), pričom ich podstata a objasnenie stále zostáva nemenné v porovnaní so skoršími dielami.

⁴⁵ HERRMANN-OTAVSKÝ, ref. 36, s. 401.

⁴⁶ ALTSCHUL – ALTSCHUL, ref. 5, s. 73.

⁴⁷ GIERKE, Otto. *Deutsches Privatrecht: Allgemeiner Teil und Personenrecht*. Leipzig: Duncker & Humblot, 1893, s. 270.

⁴⁸ *Le Droit d'auteur*, ref. 20, s. 66-67.

⁴⁹ Tamže.

KEÚČOVÉ CIELE A ZDROJE INŠPIRÁCIE ZÁKONA Z 26. DECEMBRA 1895

Celkový kontext podstatný pre pochopenie systematiky a vedúcich myšlienok rakúskeho zákona z roku 1895 nám poskytuje viacero dodatkov k stenografickým protokolom obsahujúcich najmä správu k vládnej osnove zákona, správu spojenej právnej a politickej komisie Ríšskej rady, či správa osobitného výboru Poslaneckej snemovne.

Prvý návrh zákona bol predstavený 12. júla 1892.⁵⁰ Prípravné materiály publikované v jeho súvislosti celkom zjavne reflektujú vývoj v ochrane autorských práv, pričom osobitnú pozornosť venujú iným európskym jurisdikciám, v rámci ktorých už právna úprava zaznamenala posun, minimálne v podobe jednotných kodifikácií tohto odvetvia.⁵¹ Motívy rovnako vysvetľujú, že aj vo vedeckých kruhoch a spisbe tieto témy požívajú istú úroveň pozornosti a v porovnaní s predošlým vývojom aj na tomto poli cítiť značný posun, nakoľko dovtedy bol okruh týchto problémov vedecky skúmaný iba sporadicky a neúplne.⁵²

Náčrt zahraničnej úpravy, alebo prinajmenšom jej spomenutie nebolo samoúčelné, keďže jedným z cieľov zákona bolo nepochybne priblížiť rakúsku úpravu cudzím zákonom, pokiaľ možno čo najskôr.⁵³ Taktiež si motív všimol posun smerom k unifikácii autorského práva, napríklad aj v podobe Bernského dohovoru o ochrane literárnych a umeleckých diel (Bernský dohovor).⁵⁴ Osobitne menované ako vzory úpravy boli nemecký zákon⁵⁵ a vyššie spomínaný uhorský zákonný článok držiaci sa v kľúčových myšlienkach nemeckého vzoru. Aj preto bolo odporúčané prijať každý princíp, na ktorom boli postavené tieto predpisy, vzhľadom na uľahčenie medzinárodného styku a obchodu.⁵⁶

Motív ďalej významným spôsobom kritizuje predošlú právnu úpravu, v podobe cisárskeho patentu, ktorá už nestíhala reagovať na vývoj týkajúci sa nielen literárneho umenia, ale aj iných oblastí, špecificky však v oblasti duplikácie a reprodukcie diel, s ktorými sa v čase prijatia patentu nepočítalo.⁵⁷ Neprekvapujúco sa v rámci patentu operovalo s pojmom vlastníctva a náznaky teórie duševného vlastníctva možno badať vo viacerých jeho ustanoveniach.⁵⁸ Napriek tomu sa od tohoto konceptu návrh odkláňal a majúci na zreteli jednotlivé kontroverzie spojené s vymedzením konceptu autorských práv v právnej vede, sa od explicitnej legálnej definície pojmu, ako bolo uvedené vyššie, dištancuje.⁵⁹

Hoci návrh nezavádzal žiadnu špecifickú definíciu, celkom explicitne sa prikláňal k modelu jednoty autorských práv⁶⁰ a ich vymedzenie profiloval cez výpočet oprávnení, medzi ktorými na prvé miesto zasadil právo dielo zverejniť. Tým sa mal zdôrazniť fakt, že autorské právo nemá výlučne majetkový charakter, ale smeruje aj k ochrane osobnosti autora.⁶¹

V podobnom duchu nadväzovala aj správa spojenej právnej a politickej komisie Panskej snemovne, ktorá už uvedené stanoviská rozšírila o dôrazné odmietnutie teórie duševného

⁵⁰ ALTSCHUL – ALTSCHUL, ref. 5, s. 4.

⁵¹ Erläuternde Bemerkungen zu der Regierungsvorlage, ref. 3, s. 19.

⁵² Tamže.

⁵³ Tamže.

⁵⁴ Tamže.

⁵⁵ Gesetz betreffend das Urheberrecht an Schriftwerken, Abbildungen, musikalischen Kompositionen und dramatischen Werken vom 11. Juni 1870.

⁵⁶ Erläuternde Bemerkungen zu der Regierungsvorlage, ref. 3, s. 19.

⁵⁷ Tamže.

⁵⁸ Tamže, s. 21; Pozri tiež KADLEC, ref. 23, s. 1.

⁵⁹ Pozri bližšie časť *Vymedzenie autorského práva a terminológia v právnej vede* vyššie.

⁶⁰ Erläuternde Bemerkungen zu der Regierungsvorlage, ref. 3, s. 21.

⁶¹ Tamže, s. 22.

vlastníctva.⁶² Charakter tohto práva teda podľa návrhu nemohol spočívať v analogickom uchopení vlastníctva, ale naopak skôr v jeho povahe ako osobnostného práva autora, ktoré ho ako neodňateľný záujem autora stavia do protikladu k odvodeným právam ako sú napr. vydavateľské práva, reprodukčné práva, či práva na verejné uvedenie diela.⁶³

Avšak, v náhlade na charakter autorských práv správa komisie posunula hranice ešte ďalej, pričom tvrdila, že ide „v prvej a poslednej rade o právnu ochranu nanajvyš osobnostných výkonov pôvodcu. Táto ochrana je oprávnená len vtedy, len tam, a len dovtedy, kým sa javí nevyhnutnou pre zabezpečenie zaslúženého ohodnotenia duševnej práce.“⁶⁴

Tieto špecifické znaky práva komisia demonštruje na niektorých vybraných aspektoch, napr. vylúčenia diel z exekúcie, práva na anonymitu, pseudonymitu a celkovú neprevoditeľnosť týchto práv.⁶⁵ Jednotnosť nielen autorského práva, ale aj spoločný prístup dokazuje aj správa osobitného výboru poslaneckej snemovne, ktorá sa takmer identicky pridržiava načrtnutých téz.⁶⁶

ZÁKON Z ROKU 1895 A OCHRANA OSOBNOSTNÝCH PRÁV

Ako už bolo naznačené, rakúsky zákon úmyselne nevymedzoval charakter autorských práv a preto rovnako ani neobsahuje bližší výpočet osobnostných práv, ich systematické zaradenie na jednom mieste tak, ako k tomu pristupuje súčasná práva úprava.⁶⁷ Ich identifikácia je z toho dôvodu nevyhnutne spätá s interpretáciou konkrétnych ustanovení predpisu.

Jedným z týchto ustanovení je výpočet čiastkových výhradných oprávnení autora v § 23 pod rubrikou nazvanou obsah práva.⁶⁸ V rámci tohto ustanovenia zákon na prvom mieste vymedzoval právo dielo zverejniť, ktoré súvisí s ochranou individuálnych záujmov azda v najužšom zmysle. Pod zverejnením sa rozumelo akékoľvek prvé uvedenie diela verejnosti, ktoré by malo byť skúmané od prípadu k prípadu.⁶⁹ Prvé miesto práva na uverejnenie diela medzi ostatnými oprávneniami ďalej v zákone podčiarkujú aj ustanovenia týkajúce sa hudobných diel (§ 31), diel výtvarného umenia (§ 37) a fotografických diel (§ 40). Otázka kedy sa dielo stáva verejným a teda aj hranica medzi momentom kedy je dielo verejné, alebo ešte súkromné, je relatívne tenká a bola kontroverznou aj v doktríne samotnej. Jedným zo zástancov podporujúcich užší výklad zverejnenia bol H. Schuster, ktorý odvodzoval verejnosť diela od možnosti oboznámiť sa podľa vlastného uváženia s dielom. Inými

⁶² Bericht der vereinigten juridischen und politischen Kommission des Herrenhauses (Nr. 271 der Beilagen zu den stenographischen Protokollen des Herrenhauses, XI. Session), s. 3. [online]. Dostupné na internete: <<https://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=sph&datum=0011&page=3773&size=45>> [cit. 2022-11-01].

⁶³ Tamže, s. 4.

⁶⁴ Tamže.

⁶⁵ Tamže, s. 5.

⁶⁶ Bericht des Urheber-Ausschusses des Abgeordnetenhauses über die Beschlüsse des Herrenhauses, betreffend den Entwurf eines Gesetzes über das Urheberrecht an Werken der Literatur, Kunst und Photographie, Nr. 836 der Beilagen (Nr. 1327 der Beilagen zu den stenographische Protokollen des Abgeordnetenhauses, XI. Session), s. 3. [online]. Dostupné na internete: <<https://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=spa&datum=0011&page=52332&size=45>> [cit. 2022-11-01].

⁶⁷ Pre porovnanie napr. § 18 slovenského autorského zákona (zákon č. 185/2015 Z.z. Autorský zákon); § 11 českého autorského zákona (zákon č. 121/2000 Sb. Autorský zákon); §§ 12–14 nemeckého autorského zákona (Urheberrechtsgesetz vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1273)); §§ 19–21 rakúskeho autorského zákona (Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz), BGBl. Nr. 111/1936); články L121-1– L121-9 francúzskeho autorského zákona (Loi no ° 92-597 du 1er juillet 1992 relative au code de la propriété intellectuelle); štvrtá kapitola prvej časti autorského zákona Spojeného kráľovstva (Copyright, Designs and Patent Act 1988).

⁶⁸ Zo znenia § 23: „Autorské právo k literárnym dielam zahŕňa výhradné právo dielo zverejniť, rozmnožovať, odbývať a prekladať.“

⁶⁹ POSPÍŠIL, Jaroslav. *Výklad zákona o právu autorském ze dne 26 prosince 1895 č. 197 ř.z.* Praha: Česká grafická akciová společnost „Unie“, 1905, s. 123-124.

slovami diela, ktoré boli prezentované v uzavretom združení, pred osobitne pozvanými hosťami bez ohľadu na ich počet (dôležitý bol teda ich výber autorom), boli považované za stále neverejné a tým pádom sa pri nich nevyčerpávalo ani právo na zverejnenie.⁷⁰ Správnejším sa zdá náhľad Pospíšilov, podľa ktorého by sa mala verejnosť diela posudzovať v každom prípade individuálne, najmä však extenzívne s ohľadom na potenciálne riziko hroziace autorovi v prípade ďalšieho neoprávneného šírenia diela.⁷¹

Obsah tohto ustanovenia je napokon reflektovaný aj v § 24, ktorý považuje za zásah do autorského práva zverejnenie diela doposiaľ neuverejneného.⁷² Obdobne zákon počítal aj s ochranou pred vydaním výťahu alebo spracovania cudzieho diela, alebo jeho časti, pričom by samé nemalo vlastnosti pôvodného diela. Napokon, zákon tiež chránil pred novou tlačou diela či už autora, alebo nakladateľa v rozpore s nakladateľskou zmluvou, či vyhotoveniu väčšieho počtu exemplárov nakladateľom, než mu bolo dovolené. Môžeme tak vidieť, že zákon čiastočne, hoci nie dokonalo, upravoval aj právo na integritu diela, avšak v porovnaní so zahraničným rozpracovaním nezachádzal napríklad tak ďaleko, aby chránil aj proti zmenám v obsahu diela.⁷³

Vo vzťahu k autorovmu právu byť označený za autora nachádzame v zákone z roku 1895 niekoľko ustanovení týkajúcich sa aj tejto otázky. V prvom rade prostredníctvom § 10, ktorý ustanovoval prezumpciu autorstva osoby, ktorej meno pri vydaní bolo uvedené ako meno autora.⁷⁴ Jedným dychom je však potrebné dodať, že takáto právna úprava bola výrazne neflexibilná, keďže jednak určito vymedzovala miesta, kde malo byť meno uvedené a zároveň udanie mena na týchto miestach (a nie iných) bolo povinnosťou pre nastúpenie ochrany.

Nepriamo s autorovou povestou a menom súvisí aj otázka samotného názvu diela, pričom parazitovaniu na dobrej povesti diela a teda aj autora mal zabraňovať § 22 autorského zákona.⁷⁵ Podobným spôsobom boli chránené diela aj ustanovením § 25 ods. 2, v zmysle ktorého pri prevzatí už vydaných diel do väčšieho celku (napr. do zbierok), muselo byť uvedené buď meno autora, alebo prameň.

V konečnom dôsledku bolo právo na uvedenie mena chránené aj v trestnoprávnej rovine § 53 autorského zákona, ktorý trestal úmyselné prisvojenie si cudzieho diela a naopak vydávanie cudzieho diela za dielo konkrétneho autora, teda v oboch rovinách – tak pozitívnej, ako aj negatívnej. Pri tomto ustanovení je dôležité podotknúť, že ochrana práva na označenie autora bola koncipovaná tak

⁷⁰ SCHUSTER, Heinrich Maria. *Grundriß des Urheberrechts*. Leipzig: Duncker & Humblot, 1899, s. 34.

⁷¹ ALTSCHUL – ALTSCHUL, ref. 5, s. 96; POSPÍŠIL, ref. 69, s. 124.

⁷² Zo znenia § 24: „Za zásah do autorských práv (pretlač) treba považovať najmä: 1. zverejnenie diela, ktoré ešte nebolo vydané; 2. zverejnenie zbierky listov bez súhlasu autora listov alebo jeho dedičov; 3. zverejnenie výťahu alebo úpravy, ktorá iba reprodukuje dielo tretej strany alebo jeho súčasti bez toho, aby malo kvalitu pôvodného diela; 4. dotlač diel, ktoré autor alebo vydavateľ zabezpečí v rozpore s vydavateľskou zmluvou; 5. vyhotovenie väčšieho počtu kópií diela vydavateľom, ako mu bolo dovolené“; Kriticky vnímaný bol najmä spôsob formulácie „nevýdané“ a „pretlač“ – najmä z dôvodu možného rozšírenia diela bez tlače či akéhokoľvek mechanického rozmnožovania. Pozri bližšie ALTSCHUL – ALTSCHUL, ref. 5, s. 101.

⁷³ K tomu porovnaj napr. Gierkeho názor, podľa ktorého môže autor určiť tiež spôsob, akým sa ma zverejniť, a zároveň aj osoba, ktorá je oprávnená zverejniť dielo, sa dopustí porušenia tohto práva, ak zverejní dielo inde a iným spôsobom, ako ho zamýšľal autor. To nastáva predovšetkým v prípadoch, ak ho rozmnožuje nad rámec toho, čo mu bolo stanovené, ale taktiež aj ak ho zverejní pod iným názvom, či s vynechaním, vložením, alebo zmenou jej obsahu. GIERKE, ref. 47, s. 792.

⁷⁴ Zo znenia § 10: „Za autora vydaného diela, pokiaľ nie je dokázaný opak, sa považuje ten, ktorého pravé meno bolo pri vydaní udané ako meno autora. Pokiaľ vyšlo dielo rozšírovaním rozmnoženín, alebo napodobenín, má byť meno uvedené na titulnom liste, pod venovaním, alebo predhovorom, alebo na konci diela a pri dielach, ktoré sú tvorené príspevkami niekoľkých spolupracovníkov, na začiatku alebo konci každého príspevku.“

⁷⁵ Zo znenia § 22: „Ak bez potreby vo veci samej dá sa niektorému dielu označenie, najmä titul, alebo výzor diela skôr vydaného, a ak je okolnosť táto spôsobilou klamať obecenstvo o totožnosti diel, teda autor diela skôr vydaného má nárok na náhradu škody. To isté platí, ak označenie alebo výzor diela skôr vydaného bol opätovaný s takými malými alebo nezreteľnými zmenami, že obecenstvo môže spoznať tento rozdiel pri osobitnej pozornosti.“

extenzívne, že v konkrétnych prípadoch sa neskúmal ani zásah do autorských práv, a teda ochrane podliehali aj voľné diela.⁷⁶

Iným špecifickým prejavom ochrany osobnostných práv bolo ustanovenie § 14 limitujúce výkon rozhodnutia vo vzťahu k doposiaľ neuverejneným dielam.⁷⁷

Ako už naznačovali rozoberané prípravné materiály k zákonu,⁷⁸ toto ustanovenie chráni najmä individuálne, osobné záujmy autora⁷⁹ – v tomto prípade právo na prvé zverejnenie diela, čo demonštruje samotná konštrukcia textu. Postihnúť v tomto prípade nebolo možné ani rukopis diela ako taký.⁸⁰ Zákon v tomto smere pripúšťal exekúciu na už existujúce, vyhotovené a uverejnené diela (v konkrétnych prípadoch aj nevydaného diela), prípadne už dokončené diela vyhotovené za účelom ďalšieho predaja (spravidla diela výtvarného umenia).⁸¹

Individuálna stránka autorského práva bola okrem už uvedených prípadov taktiež rozvedená aj obmedzením možnosťou dispozície s podstatou práv, pri ktorej je ju možné či už zmluvne alebo odkazom prenechať iným osobám (spravidla nakladateľskou zmluvou).⁸² Inými slovami, disponovať bolo možné iba s majetkovými právami. V porovnaní v prevodom, zákon počítal s prechodom celého balíku práv (teda aj nemajetkových záujmov) v zmysle § 15, podľa ktorého subjektom na ktorý prechádzali tieto práva boli výlučne dedičia autora.⁸³

Ako je viditeľné, text zákonnej úpravy v hrubých rysoch a explicitne na niektorých miestach počítal s ochranou osobnostných práv, napriek tomu je nutné zdôrazniť, že proklamácie zákonodarcu ohľadom úrovne ochrany nie celkom zodpovedali úrovni ochrany poskytnutej znením zákona, čo reflektujú aj jeho niektoré konkrétne ustanovenia.

Nadviazať možno v prvom rade na možnosť prevodu autorského práva, čo bol jedným z kritizovaných aspektov na prvom zjazde českých právnikov. Z pohľadu zabezpečenia adekvátnej úrovne ochrany osobnostných práv bolo kriticky vnímané obmedzenie ochrany osobnostných práv iba na autora a jeho dedičov. Jednak, dedičia nemuseli mať vždy podobné záujmy ako autor,⁸⁴ rovnako tiež nemuseli byť intelektuálne a umelecky kvalifikovaní na zachovanie najlepšieho záujmu autora.⁸⁵ Taktiež problém mohol nastať v prípade smrti bez dedičov, resp. smrti dedičov pred uplynutím ochrannej lehoty, v rámci ktorej by tieto práva nemohol vykonávať nikto.⁸⁶ Zdarným riešením sa teda zdalo rozšíriť oprávnené subjekty aj o singulárneho sukcesora (napr. odkazovníka) z blízkeho kruhu autora, ktorý by mohol kvalifikovanejšie hájiť záujmy autora.⁸⁷

Taktiež, osobnostné práva autora zásadným spôsobom obmedzoval § 19, ktorý upravoval pomer autora k vlastníkovi hmotného substrátu diela, teda pomer dvoch absolútnych práv. Text ustanovenia odzrkadľoval absolútnu povahu vlastníckeho práva, pričom umožňoval vlastníkovi

⁷⁶ Kadlec toto ustanovenie považoval za jedno z najpokrokovejších ustanovení vôbec, pozri bližšie: KADLEC, ref. 23, s. 12.

⁷⁷ Zo znenia § 14: „Autorské právo, pokiaľ prislúcha autorovi alebo jeho dedičom, nemôže byť dotknuté exekučnými ani zaistovacími prostriedkami. Na druhej strane, sú takéto opatrenia prípustné aj voči autorovi a jeho dedičom v súvislosti s existujúcimi rozmnoženinami a napodobeninami už zverejneného diela, s dielami výtvarného umenia na predaj zhotovenými, a so všetkými majetkovými nárokmi získanými na základe autorských práv.“

⁷⁸ Pozri ref. 65 a text k nej prislúchajúci.

⁷⁹ Ako tvrdí Altschul, zákon týmto uznáva, že autorské právo nie je majetkovým právom. ALTSCHUL – ALTSCHUL, ref. 5, s. 70.

⁸⁰ POSPÍŠIL, ref. 69, s. 89.

⁸¹ HERRMANN-OTAVSKÝ, Karel. O přípustnosti a mezích exekuce autorsko-právní. In *Sborník věd právních a státních*. 1910, roč. 10, č. 2-4, s. 398-399.

⁸² Jadro úpravy nakladateľskej zmluvy bolo obsiahnuté v ustanoveniach § 1172 a § 1173 ABGB.

⁸³ Zo znenia § 15: „Autorské práva prechádzajú na dedičov. Právo odúmrti sa na nich nevzťahuje.“

⁸⁴ HERRMANN-OTAVSKÝ, ref. 32, s. 32.

⁸⁵ POSPÍŠIL, ref. 28, s. 4-6.

⁸⁶ HERRMANN-OTAVSKÝ, ref. 32, s. 32.

⁸⁷ Herrmann-Otavský dokonca interpretoval dané ustanovenie spôsobom, ktorý takýto postup umožňoval. Bližšie pozri tamže, s. 12.

odoprieť akékoľvek sprístupnenie (vydanie) diela za účelom výkonu autorských práv. Tým pádom ani autor samotný nebol oprávnený k výkonu svojich práv.⁸⁸ Z teoretických konštrukcií a modelov ktoré boli rozobraté vyššie tak mohlo byť dotknutých hneď niekoľko záujmov autora – najmä právo na zverejnenie diela, ako aj vykonanie prípadných zmien na diele.⁸⁹ Je celkom zrejmé, že napríklad vykonanie zmien na diele výtvarného umenia, ktorého vlastník by ho mohol mať umiestnené v priestoroch svojej domácnosti by spôsobovalo hneď niekoľko zásahov do práv vlastníka – či už vo vzťahu k dielu, ale samozrejme aj k pokojnému užívaniu vlastníctva iných predmetov, napr. nehnuteľnosti. Na druhej strane takýto spôsob ochrany inštitútu vlastníctva do veľkej miery zasahuje aj do iných ako vymenovaných práv autora, najmä však môže celkom znemožniť realizáciu práva na zverejnenie diela. Príkladom môže byť situácia v rámci ktorej autor prevedie vlastnícke právo k rukopisu, ktorý však nebol zverejnený. Z predošlého výkladu je zrejmé, že aj keby mal autor záujem na jeho zverejnení a teda realizácii jeho základného oprávnenia, proti vôli vlastníka by tak urobiť nemohol. Samozrejme, tento problém by prakticky mohol vzniknúť iba v prípade, ak by autor nedisponoval iným rukopisom toho istého diela. V takom prípade by nemal za účelom realizácie tohto oprávnenia ani možnosť akokoľvek odkopírovať, ofotografovať alebo inak zachytiť obsah rukopisu.⁹⁰

Podobne nešťastnú situáciu spôsobovalo aj znenie § 13, ktoré sa osobitne vzťahovalo na diela výtvarného umenia alebo fotografické diela vyhotovované na konkrétnu objednávku.⁹¹ Spravidla tak išlo o rôzne portréty, obrazy či sochy pre konkrétnych objednávateľov. Dôležitým prvkom v takomto vzťahu s ktorým počítalo predmetné ustanovenie bola odplacnosť. Vo všetkých takýchto prípadoch podľa znenia zákona prislúchali autorské práva objednávateľovi (zákazníkovi). Ako uvádza Altschul, táto otázka súvisí s toho času rozvíjajúcou sa diskusiou ohľadom práva na vlastnú podobizeň.⁹² Sporným však zostával výklad, či v konkrétnom prípade môže ísť o pôvodné alebo odvodené práva. Z čisto logickej výstavby ustanovenia možno dôjsť k záveru, že objednávateľovi by mali prislúchať pôvodné práva, pretože pri druhom odseku, na rozdiel od prvého zákon osobitne spomína výkon práv a nie práva ako také. V konečnom dôsledku by tak objednávateľovi, nie autorovi prislúchalo napr. právo dielo zverejniť. Veľmi kriticky sa k tomuto ustanoveniu vyjadril Pospíšil, podľa ktorého žiadne iné ustanovenie v takejto miere nezasahovalo do ideálnych záujmov autora, kedy ho v podstate stávalo do pozície remeselníka.⁹³ Okrem obmedzení autora však nejasnosti o pôvodnom alebo odvodenom práve spôsobovali tiež neistotu s počítaním ochrannej lehoty, keďže v takomto prípade nebolo jasné či lehotu počítať od smrti autora, alebo objednávateľa.⁹⁴ Obdobne problematickým bolo aj posúdenie možnosti exekúcie vzhľadom na § 14 zákona a vyhodnotenie subjektu, ktorému prislúcha zákonná ochrana.⁹⁵

Ďalším čiastkovým nedostatkom právnej úpravy bola formulácia v už spomínanom § 22, ktorý sa nepriamo dotýkal individuality. Problém spočíval najmä v limitácii ochrany spätne a nie do budúcnosti. Preto, ako poukazoval aj Kadlec, mohli sa v zásade vyskytnúť prípady, kedy autor už vydaného diela, napr. knihy, v ďalšom náklade použije názov neskoršie vydaného diela.⁹⁶

⁸⁸ ALTSCHUL – ALTSCHUL, ref. 5, s. 80.

⁸⁹ POSPÍŠIL, ref. 69, s. 110.

⁹⁰ Tamže.

⁹¹ Zo znenia § 13: „U podobizní, které boli za odplatu objednané, či už sú to diela výtvarného umenia, alebo fotografické, autorské práva prislúchajú zákazníkovi.“

⁹² ALTSCHUL – ALTSCHUL, ref. 5, s. 66.

⁹³ POSPÍŠIL, ref. 28, s. 10.

⁹⁴ ALTSCHUL – ALTSCHUL, ref. 5, s. 70.

⁹⁵ SEILLER, Alfred. *Das Gesetz vom 26. Dezember 1895, R. G. B. Nr. 197, betreffend das Urheberrecht an Werken des Literatur, Kunst und Photographie*. Wien: Manzschke k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1904, s. 44.

⁹⁶ KADLEC, ref. 23, s. 8.

Za zrejmy deficit právnej úpravy môžeme považovať aj úpravu citovania cudzích diel v § 25 ods. 1, v rámci ktorého zákon iba špecifikoval citáciu ako „doslovné uvedenie jednotlivých miest alebo menších častí vydaného diela“, pričom uvedenie autora, resp. prameňa nebolo ustanovením vyžadované, ako to bolo nevyhnutné a vyžadované v ods. 2 pri preberaní celých diel. Ako podotkol Adámek, „pokiaľ sa poskytuje ochrana vonkajšej úprave, označeniu a výzoru diela v záujme obecnstva a tiež autora, [...] malo by byť požadované pri doslovnom uvedení jednotlivých miest alebo menších častí vydaného diela, tiež uvedenie mena autora a citovaného diela.“⁹⁷ Praktický dopad nastavenia takejto ochrany by znamenal, že citácia uvedená v predošlej vete by síce zostala citáciou v súlade s autorským zákonom aj bez uvedenia jej autora v poznámke pod čiarou, pokiaľ by bolo celkom zrejmé, že sa jedná o doslovné uvedenie (napr. použitím úvodzoviek a grafického odlišenia od zvyšku textu).⁹⁸

Napokon, nie úplne šťastne riešené bolo aj právo prekladu. To síce na prvý pohľad nenesie čisto znaky osobnostného práva, pretože celkom určite má šírenie diela vo viacerých jazykoch aj majetkový význam pre autora. Napriek tomu, osobnostný charakter práva na preklad spočíva aj v kvalitne vyhotovenom a reprezentatívnom preklade diela, čomu ale nezodpovedala samotná podmienenosť úkonom autora – vyhradením si práva na preklad a zároveň tiež relatívne krátka lehota na jeho samotnú realizáciu (tri roky od uplatnenia práva v rámci päť ročnej lehoty ochrany).⁹⁹

ZÁKON Z ROKU 1926 A ODZRKADLENIE KRITIZOVANÝCH USTANOVENÍ

Otázka reformy autorského zákona z roku 1895 nebola aktuálnou iba pre vyššie rozobrané nedostatky ochrany, ale rovnako tiež z dôvodu existencie Bernského dohovoru a pristúpenia k nemu.

Možnosti pristúpenia a súlad vtedy platnej legislatívy s ním boli diskutované ešte počas existencie Rakúsko-Uhorska. Pozitívne stanovisko k pristúpeniu na základe referátu E. Otta¹⁰⁰ zaujala už roku 1900 Česká akadémia cisára Františka Jozefa, najmä s ohľadom na nedostatočnú garanciu práv cudzincov viazanú na osobitne uzavreté medzištátne zmluvy.¹⁰¹

Oveľa súrnejším problémom bola nová autorskoprávna úprava až po vzniku samostatnej Československej republiky. Bolo tak z dôvodu, že republika sa na základe článku 20 mierovej zmluvy podpísanej 10. septembra 1919 v Saint-Germain (tzv. Malá Saint-Germainská zmluva)¹⁰² zaviazala pristúpiť do dvanástich mesiacov od dňa uzatvorenia malej Saint-Germainskej zmluvy k vybraným dohovorom vymenovaným v prílohe č. 1 zmluvy. Okrem iných významných medzinárodných zmlúv bol medzi menovanými aj Bernský dohovor. Ten síce Československá republika ratifikovala 22. februára 1921, avšak rovnako ako zákon, ktorý bol prijatý 24. novembra 1926,¹⁰³ bol tento posun v značnom omeškaní oproti medzinárodnoprávnemu záväzku.¹⁰⁴

⁹⁷ ADÁMEK, Karel Václav. O právní ochraně ideálních zájmů autora díla literárního a uměleckého v právu rakouském. In *Publikace prvního vědeckého sjezdu českých právníků konaného v Praze ve dnech 21., 22. a 23. května 1904*. Praha: Nákladem sjezdu, 1904, P-4, s. 5.

⁹⁸ O vývoji a úlohe poznámok pod čiarou v českej historiografii uvažuje napríklad NODL, Martin. Tragický konec české poznámky. In *Dějiny-teorie-kritika*, 2019, roč. 16, č. 1, s. 89-108.

⁹⁹ K tomu bližšie § 28 a § 47 autorského zákona z roku 1895.

¹⁰⁰ Profesor zameraný prevažne na civilný proces, rektor Karlovej Univerzity. K životu a dielu pozri bližšie: SOUKUP, Ladislav. Emil Ott. In SKŘEJPKOVÁ, Petra (ed.). *Antologie československé právní vědy v meziválečném období 1918–1939*. Praha: Linde, 2009, s. 273-275.

¹⁰¹ Mezinárodní ochrana práva autorského. In *Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění*, 1900, roč. 9, č. 5, s. 308.

¹⁰² Zmluva č. 508/1921 Zb. z. a n. medzi čelnými mocnosťami spojenými i združenými a Československom, podpísaná v Saint-Germain-en-Laye zo dňa 10. septembra 1919.

¹⁰³ Zákon 218/1926 Zb. z. a n. o pôvodcovskom práve k literárnym, umeleckým a fotografickým dielam (o autorskom práve).

¹⁰⁴ Jan Löwenbach považoval za faktory majúce vplyv na omeškanie najmä vecné výhrady k zákonu a aj politické rozhodnutia, najmä prijatie Bernského dohovoru pred uskutočnením zmien vnútroštátnej úpravy, ako aj skoršie

Herrmann-Otavský, toho času už stabilne označovaný za znalca autorského práva, sa vo svojom posudku o danom návrhu vyjadril, že je možné taktiež uvítať, „že za té príležitosti uskutočniť sa má také unifikácie autorského práva v našom štáte a spolu i reforma četných predpisů té doby nevystačujících.“¹⁰⁵

Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona explicitne uvádzala niekoľko zdrojov inšpirácie budúcej úpravy, vrátane Bernského dohovoru, rôznych samostatných vedeckých prác,¹⁰⁶ ako aj výstupov z prvého zjazdu českých právnikov.¹⁰⁷ Ako bude demonštrované aj nižšie, hlavné myšlienky prijatých záverov týkajúce sa osobnostných práv boli reflektované aj v novej úprave. Okrem nich bola tendencia volajúca po posilnení ochrany autorov stabilne viditeľná aj v neskoršom období, pričom sa rozšírila napríklad o návrh na bližšiu úpravu práva na zmenu diela, ktoré sa žiadalo explicitne zakotviť a špecifikovať v rámci budúceho zákona.¹⁰⁸

Významnú rolu pri koncipovaní novej úpravy mali tiež medzičasom novoprijaté predpisy, predovšetkým nemecké zákony z rokov 1901 a 1907.¹⁰⁹ Nepopierateľný a isto rozhodujúci vplyv na výsledný návrh zákona mal tiež pôvodný zákon, čo do prevzatia množstva dovedy platných ustanovení, ako aj formálnej systematiky.¹¹⁰

Finálna revízia brala ohľad na medzitým publikované hodnotenie Herrmanna-Otavského v časopise *Právnik* v roku 1921¹¹¹ a vďaka zdržaniam pri prerokovávaní napokon reflektovala aj neskorší zahraničný vývoj a novoprijaté autorské zákony schválené až po prijatí prvého vládného návrhu.¹¹²

Z charakteru a teoretického prístupu k autorskému právu nadviazal zákon na princípy vlastné pôvodnému rakúskemu zákonu a tak možno konštatovať, že stále zachováva poňatie autorského práva ako jednotného a absolútneho práva obsahujúceho tak majetkové, ako aj rýdzo osobné, nemajetkové oprávnenia.¹¹³ Podobne ako v prípade staršej právnej úpravy, aj pri zákone z roku 1926 nenachádzame úpravu osobnostných práv na jednom mieste, ale prevažne roztrieštenú v rámci predpisu. Rovnako tiež zákon pristupuje k výpočtu výhradných práv, rozdelených podľa príslušnej oblasti – pri dielach literárnych § 21, pri dielach hudobných § 27, pri dielach výtvarných § 31, pri dielach fotografických § 36 a pri dielach kinematografických § 37. V prípade § 21 je badateľné výrazné

prijatie čiastkovej úpravy o nakladateľskej zmluve. Z politických faktorov to boli najmä voľby v roku 1925, ktoré spomalili celý legislatívny proces, v rámci ktorého došlo k príslušným personálnym zmenám v ústavnoprávnom výbore a subkomitete, ktoré pripravovanú úpravu prerokovávali. Bližšie: LÖWENBACH, Jan. *Právo autorské – Zákon ze dne 24. listopadu 1926, číslo 218 Sb. z. a nař. s výkladem, judikaturou i prováděcím nařízením a hlavní normy mezinárodního a zahraničního práva původského*. Praha: Československý Kompas, 1927, s. 7.

¹⁰⁵ Národné zhromaždenie Československej republiky, 1920-1925, Senát, *Vládní návrh zákona o původcovu právu k literárním, hudebním, uměleckým a fotografickým dílům*, Tlač 227, 8. október 1920.

¹⁰⁶ Mitteis, Altschul, Seiller, Schuster, Pospíšilov výklad zákona, ale taktiež aj samostatné spisy Herrmanna-Otavského.

¹⁰⁷ Vyššie menované výstupy od Kadleca, Pospíšila, Herrmanna-Otavského a Adámka. Bližšie pozri Národné zhromaždenie Československej republiky, ref. 105.

¹⁰⁸ HERRMANN-OTAVSKÝ, Karel. Vyjádření o zamýšlené akci k opravě rakouského práva autorského. In *Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění*, 1909, roč. 18, č. 8, s. 461.

¹⁰⁹ Národné zhromaždenie Československej republiky, ref. 105.

¹¹⁰ Tamže.

¹¹¹ Národné zhromaždenie Československej republiky, 1920-1925, Senát, *Zpráva ústavně-právního výboru o vládním návrhu zákona (tisk 227) o původcovu právu k literárním, hudebním, uměleckým a fotografickým dílům*, Tlač 1099, 3. november 1921; HERRMANN-OTAVSKÝ, Karel. Reforma našeho práva autorského. In *Právnik*, 1921, roč. 60, č. 6-7, s. 193-203; HERRMANN-OTAVSKÝ, Karel. Reforma našeho práva autorského. In *Právnik*, 1921, roč. 60, č. 9, s. 257-265.

¹¹² Predovšetkým švajčiarsky autorský zákon z roku 1922, rakúska novela z roku 1920, taliansky autorský zákon z roku 1925 a poľský autorský zákon z roku 1926. Bližšie pozri Národné zhromaždenie Československej republiky, 1925-1929, Poslanecká snemovňa, *Zpráva výboru ústavně-právního kusnesení senátu (tisk 1) o vládním návrhu zákona o původcovu právu k literárním, uměleckým hudebním a výtvarným forografickým dílům*, Tlač 447, 15. jún 1926.

¹¹³ LÖWENBACH, ref. 104, s. 11-12.

rozšírenie oprávnení vzhľadom na technologický pokrok.¹¹⁴ Dôležité je tiež podotknúť, že navrhovanou revíziou bola aj zmena formy výpočtu práv z „*autor má výhradné právo*“ na „*právo autora v sebe zahŕňa*“ (po vzore staršej úpravy), aby bola zdôraznená na jednej strane jednotnosť autorského práva, na druhej strane tiež ilustratívnosť výpočtu oprávnení.¹¹⁵ Nanešťastie, takýto návrh pri prijatí znenia zákona zohľadnený nebol. Pre osobnostné práva je ale podstatnejšie zosúladienie práva na preklad, ktoré po novom nebolo limitované ani formálnou podmienkou vyhradenia si ho, ale tiež ani krátkou lehotou. Takáto zmena bola akiste logická, nakoľko Bernský dohovor v článku 2 ods. 3 vymedzoval ochranu prekladov na rovnakej úrovni ako dielo samotné.

Pozitívnym príkladom zmeny a vplyvu medzinárodnej úpravy na vnútroštátnu úpravu bolo prispôsobenie týkajúce sa označenia autora.¹¹⁶ V tomto prípade už nová úprava sledovala článok 15 Bernského dohovoru, podľa ktorého je dostatočné uvedenie mena obvyklým spôsobom na dielo a zároveň článok 4 Bernského dohovoru (súčasný článok 5 ods. 2) ustanovoval, že výkon práv nemá byť podrobený žiadnym formalitám.

Vzhľadom na tento kontext tak bolo ustanovenie § 12 považované za oveľa liberálnejšie,¹¹⁷ pretože ustanovovalo iba príklady možného uvedenia mena, nie však povinnosť, a teda držalo sa línie neformálnosti zakotvenej v Bernskom dohovore.

Ustanovením, v ktorom bola posilnená ochrana osobnostných práv v nadväznosti na rozsiahlu kritiku je celkom zrejme § 14, dotýkajúci sa exekúcie. Vzhľadom na tieto podnety bola ochrana rozšírená aj o singulárneho sukcesora (odkazovníka), v súlade so závermi prvého zjazdu českých právnikov.¹¹⁸ Ochrana bola rozšírená aj na originály diel s výnimkou staviieb a výtvarných diel zhotovených na predaj. Ďalším z faktorov, ktorý mal vplyv na ochranu práva na uverejnenie diela bolo aj výslovné obmedzenie exekúcií na peňažné pohľadávky. V tomto zmysle potom napríklad ani nakladateľ nemohol cestou núteného výkonu žiadať splnenie zmluvných záväzkov – typicky dodanie rukopisu diela, v porovnaní s predošlým zákonom, kedy to možné bolo. Celkovo danú úpravu a vedúcu myšlienku ochrany osobnostných práv podčiarkuje aj pridaný odsek 4, ktorý ustanovuje, že pri výkone rozhodnutia majú byť v každom prípade šetrené nemajetkové záujmy autora.

To, akým spôsobom môže autor disponovať so svojimi právami, nový zákon ustanovoval v § 16 ods. 1.¹¹⁹ Do veľkej miery toto ustanovenie kopíruje a nadväzuje na predošlý zákon, avšak so zmenou, ktorá v textoch návrhov až do poslednej chvíle absentovala: rozšírenie o odkazovníka. Konkrétne dôvody v správe ústavnoprávneho výboru nenájdeme. Možno však predpokladať, že vzhľadom na vyššie uvedenú polemiku súvisiacu s hájením nemajetkových záujmov autora sa ustanovenie rozšírilo práve o odkazovníka, ktorý mohol byť potenciálnym nositeľom aj nemajetkových záujmov. Tento argument podporujú dva osobitné fakty. V prvom rade, § 15 zákona, ktorý sa týka prechodu autorských práv *en bloc* osobitne menuje iba dedičov, teda univerzálnych sukcesorov. Po ďalšie, § 16 ods. 1 už v pozmenenej verzii nehovoril o prevode výkonu práv, ale vo všeobecnosti iba o prevode práv, na reformný popud Herrmanna-Otavského.¹²⁰ O prevode sa v tomto ustanovení hovorí jednak *inter vivos*, ale zároveň aj *mortis causa*. Zákon v konečnom dôsledku normuje, že „*prevede-li původce*

¹¹⁴ Napr. prenos na nástroje určené k mechanickému prednesu, šírenie rozhlasom, kinematografiou a pod.

¹¹⁵ HERRMANN-OTAVSKÝ, ref. 111, s. 260.

¹¹⁶ Bližšie pozri Národné zhromaždenie Československej republiky, ref. 105.

¹¹⁷ LÖWENBACH, ref. 104, s. 71.

¹¹⁸ Porovnaj Národné zhromaždenie Československej republiky, ref. 105 a Výsledky rokování sjezdu. In *Publikace prvního vědeckého sjezdu českých právníků konaného v Praze ve dnech 21., 22. a 23. května 1904*. Praha: Nákladem sjezdu, 1904, s. B-8.

¹¹⁹ Zo znenia § 16: „*Původce může převést původské právo omezeně nebo neomezeně na osoby jiné právním jednáním mezi živými nebo na případ smrti. Převede-li původce nebo ten, kdo vstoupil v jeho právo dědictvím aneb odkazem, právo původské na osobu jinou, zůstává převodci přes to právo na ochranu nemajetkových zájmů původských podle ustanovení tohoto zákona. Zanikne-li převedené právo v osobě nabyvatelově nebo jeho právních nástupců před tím, než projde doba ochranná, nabývá převodcovu právo rozsahu původního.*“

¹²⁰ HERRMANN-OTAVSKÝ, ref. 111, s. 257.

nebo ten, kdo vstoupil v jeho právo dědictvím aneb odkazem, právo původské na osobu jinou, zůstává převodci přes to právo na ochranu nemajetkových zájmů původských podle ustanovení tohoto zákona.“ Takouto formou je zvýraznená neprevoditeľnosť a jednotnosť autorského práva, nakoľko nemajetkové záujmy podľa daného ustanovenia vždy zostávajú vyhradené buď autorovi, dedičovi, ale zároveň aj odkazovníkovi, ktorý v porovnaní s § 15 logicky nemôže byť univerzálnym, ale singulárnym sukcesorom. Inými slovami, hoci sa nespomína pri prechode práv v § 15 autorského zákona, stále môže tieto práva nadobudnúť z ustanovenia § 16 ods. 1. Okrem toho je takouto konštrukciou eliminovaný problém s interpretáciou toho, aký okruh práv je možné prevádzať, keďže argumentom *a contrario* možno dospieť k záveru, že sa v tomto prípade bude jednať o výlučne práva majetkového rázu.

V porovnaní so staršou úpravou bolo úplnou novotou zakotvenie práva na integritu diela v § 16 ods. 2 v nadväznosti na ustanovenia zákona o nakladateľskej zmluve.¹²¹

Autor bol tak explicitne chránený voči akýmkoľvek neoprávneným zmenám (napr. rozšíreniam, kráteniam). Rovnako nebolo možné zasahovať do označenia diela a pomenovania autora. Naopak za dovoľené zmeny sa považovali iba tie, ktoré by nemohli podľa poctivosti a dobrej viery byť odopreté. Za tie by bolo možné považovať napr. evidentné pravopisné chyby, preklepy a iné formálne nedostatky.¹²²

Za unikát medzi zákonnou úpravou možno považovať ustanovenie § 16 ods. 3.¹²³ Zákondarca týmto krokom pristúpil k výraznému rozšíreniu osobnostných práv nad rámec akýchkoľvek predošlých štandardov ochrany. Z hľadiska teoretického konceptu garantovaných práv možno práve tomuto ustanoveniu pričítať ochranu tzv. ideálnych záujmov – teda tých, viažucich sa v teórii Herrmanna-Otavského na záujem povznesenia umenia, vzdelania či všeobecne obyvateľstva. Prekvapujúcim nie je ani fakt, že toto ustanovenie bolo akousi pýchou československej delegácie na rímskej revíznej konferencii v roku 1928,¹²⁴ a rovnako tiež ani fakt, že vedomosť o tomto ustanovení bola až v Spojených štátoch.¹²⁵ Jedným dychom je ale potrebné dodať, že takáto formulácia v zákone sa nevyskytla s cieľavedomým a dlhotrvajúcim úsilím, ako ostatné revízie, avšak bola reakciou na konkrétne udalosti spojené so sfilmovaním Smetanovej opery „*Prodaná nevěsta*“ v roku 1922, proti ktorej premietaniu dokonca bola spísaná petícia, argumentujúca jej zneuctením, pod ktorú sa podpísalo cez sto predstaviteľov umeleckých, ako aj vedeckých kruhov.¹²⁶ Legislatívnu reakciu napokon bol návrh zákona J. Löwenbacha, ktorý vyústil do jeho implementácie v prerokovanom návrhu autorského zákona¹²⁷ a napokon sa premietol aj do schváleného znenia. Aj vzhľadom na kontext prijatia tohto ustanovenia sa natíska otázka, akým spôsobom vyhodnocovať takýto hrubý

¹²¹ Zákon č. 106/1923 Zb. z. a n. o nakladateľskej smlouve - najmä § 8, ktorý oprávňoval autora na diele robiť zmeny, v prípade že ešte nebolo čiastočné či úplne rozmnožené a rovnako tiež § 17 ktorý zakazoval nakladateľovi na diele vykonávať akékoľvek skratky, doplnky či iné zmeny na diele, označení autora či názve diela bez autorovho súhlasu.

¹²² LÖWENBACH, ref. 104, s. 85.

¹²³ § 16 ods. 3 ustanovoval nasledovne: „*Díla, která mají všeobecný význam pro umění, vzdělání nebo povznesení obyvateľstva, nesmějí býti po původcově smrti tak změněna nebo zpracována, že by to bylo zřejmě na újmu jejich vážnosti nebo hodnoty. Korporacím veřejným i soukromým, do jejichž činnosti podle předpisů nebo stanov náleží péče o zájmy literární, hudební neb umělecké, přísluší po smrti původce takových děl, není-li tu právního nástupce původcova neb opomíjeli zakročiti, právo časově neomezené, domáhati se proti každému pořadem soukromého práva soudního výroku, aby bylo zamezeno nebo zakázáno takové zneužití díla. Další žaloby proti téže osobě pro totéž zneužití nejsou přípustny, jakmile byla věc u příslušného soudu zahájena nebo pravoplatně rozhodnuta.*“

¹²⁴ Bureau De L'Union Internationale Pour La Protection Des Œuvres Littéraires Et Artistiques. *Actes De La Conférence De Rome, 7 Mai – 2 Juin 1928*, Berne, 1929, s. 238, 291.

¹²⁵ HOFFMAN, Willy. European Legislation and Judicial Decision in the Field of Copyright in 1930. In *New York University Law Quarterly Review*, 1931, roč. 8, č. 3, s. 375.

¹²⁶ Petícia publikovaná v časopise *Tribuna*, 1. október 1922, roč. 4, č. 230, s. 6.

¹²⁷ Národné zhromaždenie Československej republiky, 1925-1929, Senát, *Zpráva výboru ústavně-právního k usnesení poslanecké sněmovny (tisk 222) o usnesení senátu k vládnímu návrhu zákona o původcovu právu k literárním, uměleckým hudebním a výtvarným a fotografickým dílům*, Tlač 271, 10. november 1926.

zásah do diela. Dôvodová správa k tomuto poskytuje argument, že iba slabý prednes napr. hudobného diela nebude postačovať a naplňať intenzitu takéhoto konania. Naopak, ak by bola dráma zmenená na obyčajnú frašku, takéto konanie by bolo schopné naplniť predpoklady zakotvené zákonom.¹²⁸ Autor myšlienky tejto úpravy, Löwenbach, vo svojom komentári už iba dopovedá že: „*tu pôjde o otázky veľmi delikátní a odborné, k jichž posouzení bude třeba výroku znaleckého.*“¹²⁹ Je tak otázne, aký reálny dopad na ochranu mohlo mať toto ustanovenie, nakoľko posúdenie, či konkrétna interpretácia, či adaptácia takpovediac „klasického“ diela, s výnimkou prípadov, ktoré naozaj explicitne dielo znevažovali, mohli mať iba sťažka objektivny, právom sankcionovateľný záver.

Oveľa citlivejšie tiež nový autorský zákon pristupoval ku vzťahu medzi autorom a vlastníkom hmotnej podoby diela.¹³⁰ V tomto smere možno opäť vnímať pokrok k výraznejšej ochrane osobnostných práv v pozmenenej formulácii, podľa ktorej vlastník diela bol povinný strpieť, aby autor uplatnil svoje záujmy, pokiaľ budú závažnejšie ako záujmy vlastníka. Z formulácie taktiež vyplývali povinnosti autora – šetriť záujmy vlastníka, ale aj zachované oprávnenie vlastníka nevydať dielo, ani ho osobitne neuchovávať, či chrániť pred porušením, alebo zničením. Samozrejme, v prípade úmyselných zmien vlastníka na diele by autorovi zostávalo právo na integritu ustanovené § 16 ods. 2.

Ďalšie nówum, ktoré autorský zákon priniesol aj v nadväznosti na zahraničnú úpravu, ale aj podnety Herrmanna-Otavského v neskorších článkoch,¹³¹ je ustanovenie zakotvujúce právo na podobizeň, ktorou boli lepšie vyvážené jednotlivé záujmy dotknutých subjektov. Vo svojej podstate bola tak vyriešená kontroverzia minulej úpravy týkajúca sa pôvodných, či odvodených práv, keďže podľa § 34 nového zákona nebolo pochybnosti, že jediným nositeľom autorských práv je sám autor. Realizácia osobnostných práv autora (napr. právo na zverejnenie) však bola iba limitovaná súhlasom zobrazenej osoby, avšak obsahovala aj zákonné výnimky.

V neposlednom rade, osobitné a citelné skvalitnenie priniesla aj úprava týkajúca sa citovania diel, ktorá v § 23 ods. 2 dala na jednu úroveň povolené možnosti použitia cudzích diel – teda s uvedením mena autora alebo prameňa.

ZÁVER

V súvislosti s oboma rozoberanými predpismi je možné konštatovať, že hoci nepristupovali systematicky k zakotveniu osobnostných práv, ich prejavy sú viditeľné tak v rakúskom zákone z roku 1895, ako aj v československom autorskom zákone z roku 1926. Zo skúmania jednotlivých ustanovení si čitateľ môže utvoriť predstavu, že nová československá úprava nebola revolučná, ale skôr evolučná vo vzťahu k predchádzajúcej inšpiratívnej predlohe rakúskeho zákona. Ako bolo demonštrované, na viacerých ustanoveniach je badateľný posun v podobe snahy o precíznejšie vyváženie jednotlivých záujmov dotknutých strán.

Na historickom vývoji právnej úpravy v kontexte diskusií prebiehajúcich medzi akademikmi môžeme tiež sledovať výrazný vplyv právnej vedy, ktorá formovala konkrétne zákonné ustanovenia nie úplne zanedbateľným počtom vedeckých výstupov.

Vzhľadom na rozsah skúmanej problematiky môže pre ďalší výskum predstavovať zaujímavé vyhodnotenie reálneho fungovania a zabezpečenia ochrany vo svetle oboch zákonov, aj vzhľadom na

¹²⁸ Tamže.

¹²⁹ LÖWENBACH, ref. 104, s. 87.

¹³⁰ Inšpiráciou bola publikácia Herrmanna-Otavského: *Jak jest upravití kolisi práva vlastnického s právy na stacích nehmotných* na II. zjazde československých právnikov uskutočnenom v Brne v roku 1925. K tomu pozri *Conférence des Membres de L'Association Littéraire et Artistique Internationale á Prague 1926. La Réforme du Droit d'Auteur en Tchécoslovaquie. Rapport sur le Projet voté par la Chambre des Députés le 23 juin 1926*, s. 14-15.

¹³¹ HERRMANN-OTAVSKÝ, Karel. Práva individuální a osnova zákona o právu autorském. In *Právník*, 1924, roč. 63, č. 11, s. 433-445.

nasledující výrok Kadleca: „*Pojem práva autorského jest dosud, přes to, že máme zákon v tomto oboru již po více než padesát let, pokud běží o veškerenstvo, pojmem tak málo známým, že to až překvapuje. Veřejnost naše není si ani dostatečně vědoma, že má jisté povinnosti k autorovi, že jej musí za jeho dílo odměniti a vůbec na něho ohled bráti. Zákon jest dosud tak málo ještě vžit, že ani soudcové, kteří by jej nejlépe měli znáti, nejsou s ním dostatečně obeznámeni.*“¹³² Tak, ako vtedy mohla byť znalosť autorského práva v praxi málo známa, zo súčasného hľadiska je možno aj škoda, že práve toto obdobie, v rámci ktorého boli vyprodukované hodnotné základy práve túto oblasť práva, zostáva skôr obdobím nepovšimnutým a v širších kruhoch málo známym.

¹³² KADLEC, ref. 23, s. 2.